

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2018

YEARBOOK

2018

ГОДИНА 9
БРОЈ 12

VOLUME IX
NO 12

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2018
YEARBOOK**

**ГОДИНА 9
БР. 12**

**VOLUME IX
NO 12**

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

вонр. проф. Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта

проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција

проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција

проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија

проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција

проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција

проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД

проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција

проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска

проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска

проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина

доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина

проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија

м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург

проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка

доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси

Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,

проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева, виш

лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица

Негриевска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донев

(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“–Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип Р. Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD — University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Ridvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD — University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strossmayer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxembourg, Luxembourg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi
Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut

Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD,
Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva,
MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201 2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

----- ЈАЗИК

Марија Леонтиќ

ГРАМАТИЧКАТА КАТЕГОРИЈА ПАДЕЖ ВО ТУРСКИОТ
ЈАЗИК И НЕГОВО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

THE CASES IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR TRANSLATION

EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 9

Марија Соколова

АСОЦИЈАТИВНОТО ПОЛЕ НА СТИМУЛУСОТ ГЛУП ВО
АСОЦИЈАТИВНИТЕ РЕЧНИЦИ НА МАКЕДОНСКИОТ, СРПСКИОТ,
БУГАРСКИОТ И РУСКИОТ ЈАЗИК

Marija Sokolova

THE ASSOCIATIVE FIELD OF THE STIMULUS STUPID IN THE
ASSOCIATIVE DICTIONARIES OF THE MACEDONIAN, SERBIAN,
BULGARIAN AND RUSSIAN LANGUAGES 17

----- КНИЖЕВНОСТ

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev

SOME COMMON TRAITS SHARED BY ENGLISH RENAISSANCE

REVENGE TRAGEDIES 25

Славчо Ковилоски

КНИЖЕВНОТО И ИСТОРИСКОТО ЗА СИРМА ВОЈВОДА

Slavcho Koviloski

THE LITERARY AND HISTORICAL WORKS ABOUT SIRMA VOIVODA 33

Ранко Младеноски

РАСКАЗИ НА ЕТГАР КЕРЕТ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Ranko Mladenoski

STORIES BY ETGAR KERET IN MACEDONIAN 43

Ева Ѓорѓиевска

РАЗВОЈНИТЕ ФАЗИ НА СРЕДНОВЕКОВНАТА ИТАЛИЈАНСКА ПОЕЗИЈА

Eva Gjorgjievska

THE DEVELOPMENT OF THE ITALIAN MIDDLE AGES POETRY 49

Фатмире Вејсели

ИНТЕРСУБЈЕКТИВНА АНАЛИЗА ВО ДРАМАТА НА
МАРИЛУИЗЕ ФЛАЈСЕР „ЧИСТИЛИШТЕ ВО ИНГОЛШТАТ“

Fatmire Vejseli

INTER-SUBJECTIVE ANALYSIS BETWEEN MOTHER AND SON

IN MARILUISE FLEISSER'S PLAY: THE PURGATORY IN INGOLSTADT 57

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev

ATTITUDES TO POETRY IN THE ANTIQUITY AND TO DRAMATIC

POETRY IN RENAISSANCE ENGLAND 65

Ивана Котева, Махмут Челик

ДОАЈЕНОТ НА ТУРСКАТА КНИЖЕВНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА
– ИЛХАМИ ЕМИН

Ivana Koteva, Mahmut Celik

THE DOYEN OF TURKISH LITERATURE IN REPUBLIC OF
MACEDONIA- ILHAMİ EMİN .....

75

----- МЕТОДИКА

Biljana Ivanova, Snezana Kirova, Dragana Kuzmanovska, Marica Tasevska

INVESTIGATION OF INSTRUMENTAL AND INTEGRATIVE MOTIVATION OF
LEARNING SECOND/FOREIGN LANGUAGE IN MACEDONIA .....

85

Марија Тодорова

МНОГУЈАЗИЧЕН НАСТАВНИК

Marija Todorova

MULTILINGUAL TEACHER .....

95

Марица Тасевска

МЕСТОТО И УЛОГА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ НИЗ
НАСТАВНИТЕ МЕТОДИ

Marica Tasevska

THE PLACE AND THE ROLE OF THE SPEAKING SKILL IN
THE METHODS OF TEACHING .....

101

Марица Тасевска, Адријана Хаџи-Николова, Драган Донеv
МОТИВАЦИЈАТА КАКО КЛУЧЕН ФАКТОР ЗА ИЗУЧУВАЊЕ
НА ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД
СРЕДНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Marica Tasevska, Adrijana Hadzi-Nikolova, Dragan Donev

MOTIVATION AS A KEY FACTOR FOR LEARNING GERMAN
LANGUAGE BY THE STUDENTS OF HIGH SCHOOL .....

109

----- ПРЕВЕДУВАЊЕ

Даринка Маролова

КУЛТУРНОСПЕЦИФИЧНИ ФЕНОМЕНИ ВО

ИНТЕРЛИНГВАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА

(ГЕРМАНСКИ–МАКЕДОНСКИ, МАКЕДОНСКИ–ГЕРМАНСКИ)

Darinka Marolova

CULTURE-SPECIFIC FENOMENA IN THE INTERLINGUAL COUNICATION

(GERMAN-MACEDONIAN, MACEDONIAN-GERMAN) .....

119

Драган Донеv, Марица Тасевска, Крсте Илиев

ВЛИЈАНИЕТО НА КУЛТУРОЛОШКИТЕ ОСОБЕНОСТИ ВРЗ

ПРОЦЕСОТ НА ПРЕВЕДУВАЊЕ

Dragan Donev, Marica Tasevska, Krste Iliev

CULTURAL IMPLICATIONS IN THE PROCESS OF TRANSLATION .....

129

МНОГУЈАЗИЧЕН НАСТАВНИКМарија Тодорова¹¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
marija.todorova@ugd.edu.mk**Апстракт**

Во овој труд се зборува за многујазичната настава и се потенцира улогата на многујазичниот наставник како директен учесник во истата. Целта на овој труд е да се истакнат компетенциите на еден наставник за да се смета за многујазичен, т.е. кои се неговите компетенции за да може да одговори на современите барања и предизвици и да ги задоволи потребите на современото општество.

Клучни зборови: *многујазичност; многујазична настава; многујазичен наставник; компетенции.*

MULTILINGUAL TEACHER Marija Todorova¹¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
marija.todorova@ugd.edu.mk

Abstract This paper discusses the multilingual education and it underlines the role of the multilingual teachers as direct participants in the process of multilingual teaching. The purpose of this paper is to explain the competences of a multilingual teacher in order to meet the needs of our modern society with all of its modern requirements and challenges.

Key words: *multilingualism; multilingual education; multilingual teacher; competence.*

Вовед

Методиката на наставата по странски јазик е дисциплина од областа на педагогијата и честопати многујазичната методика се разгледува како дел од методиката на наставата по странски јазик. Тие се разликуваат само по тоа што многујазичната методика се занимава со наставата и изучувањето на повеќе јазици (Doje, 2007; цит. од Стојчева), но некои научници сметаат дека треба да се разработи самостојна дидактика и методика на многујазичноста. Поради фактот дека многујазичноста се движи по нагорна линија и дека традиционалната организација на наставата по странски јазик сè помалку ги задоволува потребите на современото динамично и мултикултурно општество, многу покорисно би било да се овозможи согласување и координација на методиките кои се занимаваат со наставата и изучувањето на одделни јазици во една методика, многујазична методика. Според Мајснер, многујазична методика претставува „трансверзална“ методика, која се одликува првенствено со тоа што се занимава со можностите на меѓујазичната настава и се обидува да ги истакне предностите, но исто така и евентуалните недостатоци на

оваа форма на настава (Meißner 2004, цит.од Стојчева). Виатер, пак, многујазичната методика ја определува како наука за комбинирана и координирана настава и изучување на неколку странски јазици во училиштата и надвор од нив. Основната цел е стимулирање на многујазичноста преку развивање на концепти за оптимизирање и зголемување на ефикасноста на процесот на изучување на странските јазици, а исто така и преку запознавање на јазичното и културно богатство (Wiater 2008: 60, цит.од Стојчева). Клучна улога во реализирањето на многујазичната настава има наставникот. Наставниците, кои се ангажирани за спроведување на овој тип настава, треба да бидат обучени за специфичноста на оваа работа.

Многујазичен наставник

Употребата на различни јазици во образованието може да биде одраз на многубројни фактори, како што се, на пример, јазичната разновидност во одредена земја или регион; специфичните социјални или верски потреби или желбата за промовирање на националниот идентитет. Зголемениот интерес за јазиците, освен што ја поттикнува многујазичноста, исто така ја зголемува и потребата за квалитетна настава по странски јазик, т.е. потребата за квалитетна многујазична настава. Наставниците се клучен елемент во спроведување на квалитетна настава по странски јазици.

Од неодамна, во некои програми за обука на наставници е воведен нов термин „наставник по странски јазици“. Наставниците по странски јазици се прифаќаат како наставници по повеќе странски јазици, а не само по еден странски јазик. Овие наставници стават акцент на многујазичниот пристап во наставата и предаваат преку концептот на многујазичноста. Повеќето, ако не и сите наставници кои предаваат во многујазична училница, дури и оние што предаваат во малцинските училишта, не се соодветно обучени за да одговорат на посебните услови и да ги постигнат образовните цели на училиштето. Тие ги прилагодуваат своите знаења и вештини најдобро што можат. За да одговорат на оваа задача и успешно да ја реализираат наставата, тие мора да поминат квалитетна специјализирана обука за наставници и да добијат добра и соодветна практична подготовка. Таквиот вид обука овозможува наставниците да стекнат вештини за разбирање на: конкретните цели на многујазичните училници, важноста на целите за развојот на соодветни едукативни материјали и методи, меѓукултурната компетентност, социјалниот идентитет итн.

Пред да се разгледаат специфичните компетенции кои треба да ги поседува еден наставник во многујазичната настава, треба прво да се истакнат основните компетенции кои се однесуваат на сите наставници. Во последните неколку децении, од наставниците се очекува да имаат сè повеќе и повеќе компетенции, бидејќи развојот на образованието оди во нагорна линија, а наставата станува сè посложен процес. До неодамна, од наставниците се очекуваше да поседуваат два основни квалитети: добро познавање на материјалот што треба да го предаваат и способност за успешно реализирање на предавањето. Процесот „како да се предава“ вклучува сè, почнувајќи од подготовка на оперативен план за наставен час, т.е. планирање на конкретни лекции и активности за време на наставата.

Во последните две или три децении е додадена трета компонента, т.е. квалитет кој треба да го поседуваат наставниците, а тоа е примена на комуникациските вештини во училницата. Развојот и унапредувањето на процесот на проверка и оценка на знаењето и вештините на учениците, како и на процесот на евалуација на програмата, дополнително ги зголемуваат критериумите за идните наставници, т.е. тие уште треба да ги познаваат и алатките за оценување и да поседуваат способност за одржување врска помеѓу училиштето и општеството. Развојот пак на технологијата, особено на

информатичките и комуникациските технологии, бара од наставниците да имаат соодветно познавање на различните алатки во образовните технологии. Образованието на наставниците, како и идејата за доживотно учење, претставуваат мотивација за развој на сопствените знаења и вештини, за континуиран професионален развој и за постигнување поголем успех во процесот на настава.

Накратко, *идеалниот* наставник на дваесет и првиот век би требало да поседува:

- познавање на материјалот;
- способност да користи различни педагошки методи;
- способност за ефикасна комуникација во училиницата;
- способност за избор и подготовка на соодветни материјали;
- способност да подготви и спроведе алатки за проверка и оценка на знаењето;
- способност да ја разбира и да ја одржува врската со општеството;
- способност за користење на различни образовни технологии;
- способност и мотивација за понатамошен професионален развој.

Освен горенаведените, во листата на квалитети кои треба да ги поседуваат наставниците, може да бидат вклучени и дополнителни, подетални квалитети, како што се: вистинска грижа за учениците, разбирање на образовната психологија, способност да советува и да соработува ефикасно со учениците, административни вештини итн. Но, дали навистина треба да се бара толку многу од наставниците? Критериумите за наставниците и сложеноста на програмите за нивна обука се јавуваат како резултат на брзиот развој и зголемената комплексност на светот околу нас. Тоа значи дека, ако во некоја област образовниот систем не е доволно развиен, тогаш листата на квалитети за наставниците ќе биде пократка. На пример, ако во некое училиште во рурална средина не се користи никаква технологија, тогаш нема потреба таму да се организираат, на пример, компјутерски курсеви за обука на наставниците. При изготвувањето на листата на специфичните компетенции кои треба да ги поседува еден наставник кои се однесуваат на определена програма за обука на наставници, важно е да се земат предвид реалните потреби на локално ниво.

Компетенциите, кои се земаат предвид и кои мора да ги поседува еден двојазичен наставник, може да се прилагодат и понатаму да се развијат при обуката на многујазичниот наставник. Овие компетенции се сумирани од страна на Центарот за применета лингвистика во Вашингтон (Center for Applied Linguistics, Washington, D.C. 1974) на следниов начин:

- познавање на јазикот, како на изучуваните јазици, така и на јазикот на ученикот;
- познавање на лингвистика и двојазичност (многујазичност);
- почитување на културата на ученикот и способност позитивно да реагираат на меѓукултурните разлики во меѓукултурна средина;
- познавање и примена на различни методи во наставата, вклучувајќи и тимска работа,
- способност да се користат и да се приспособат наставните програми и да се изработат соодветни учебни материјали,
- способност за самоевалуација и оценување на учениците,
- демонстрирање на компетенциите во училиницата.

Може да се забележи дека наведените компетенции не се однесуваат конкретно на многујазичната настава, бидејќи многу време обуката на многујазичниот наставник била само дел од општата програма за обука на наставници.

Различно гледиште има Холтон (Cenoz, J., & Genesee, F. 1998: 130, Houlton, 1986), а листата на компетенции која тој ја предложил, заслужува внимание поради две причини:

- (1) Се насочува кон јазичните компетенции;
- (2) Ги специфицира компетенциите во согласност со различните облици на наставата и нејзините различни фази.

Списокот на компетенции може да се преработи и да се вклучи во многујазичната настава за наставници. Оваа листа изгледа вака:

- (1) Наставници во градинка:
  - Употреба на мајчиниот јазик како средство во наставата при реализацијата на наставната програма.
- (2) Наставници во основно училиште:
  - Употреба на мајчиниот јазик за работа и комуникација на час;
  - Описменување на учениците на стандарден јазик.
- (3) Наставници во средно образование:
  - Предавање по стандардниот јазик и литература до ниво за оценување;
  - Употреба на мајчиниот јазик како средство за комуникација на час.
- (4) Сите наставници:
  - Осознавање на јазичната разновидност и стратегии да се вклучи истата во училиницата. (Cenoz, J., & Genesee, F. 1998: 11–12, Houlton, 1986).

Според ЗЕРР¹, европскиот профил на наставникот по странски јазик, опфаќа специфични компетенции кои наставниците по странски јазици би требало да ги стекнат за време на нивната обука:

1. Основни јазични, педагошки и методички вештини;
2. Други аспекти на професионална компетентност, како на пример, европско државјанство, психолошки аспекти на учењето, филозофија на образованието, наставникот како менаџер во училиницата и информатички и комуникациски технологии;
3. Вештини за предавање;
4. Спроведување на успешни наставни стилови и стратегии за време на час, за поттикнување на мотивацијата и поимање на разликите на учениците, како и на учењето од различни контексти;
5. Способност за учество во активно истражување;
6. Способност за тестирање, проверка и оценка;
7. Меѓукултурни вештини и ставови;
8. Способност да се поттикнат учениците да покажат почит кон литературата и културата;
9. Способност да се примени индивидуален пристап во класовите составени од различни ученици, во согласност со нивните вештини и способности итн. (ЗЕРР, цит. од Стојчева 2006)

Секој наставник, дури и ако е школуван и квалификуван, како одговорен професионалец треба да продолжи да се едуцира преку разни активности како што се: набљудување во училиницата, групна обука, самоевалуација или рефлексija, применето истражување итн. Неговиот професионален развој треба да му биде цел во текот на целиот негов живот. Наставникот треба да го синтетизира своето претходно искуство со стекнатото знаење, да го применува во пракса и да постигне професионална компетентност. Со цел наставниците континуирано да се развиваат на професионален план во текот на животот, програмите за обука на наставници треба да обезбедат доволно можности за спроведување на индивидуални истражувања со што би се стекнало поголемо искуство и самодоверба во училиницата.

---

¹ Заедничка европска референтна рамка за јазиците

Од погоре кажаното, станува многу јасно дека еден од најважните фактори кои влијаат врз успехот на учењето на јазикот е наставникот. Одлични наставници создаваат одлични ученици. Сепак, наставниците не се раѓаат одлични, некои работат многу напорно за да го добијат овој епитет. Учениците, кои не веруваат дека нивните наставници се компетентни, исто така не веруваат дека би научиле нешто од нив. Наставниците треба да знаат и да запомнат дека кога се сомневаат во сопствените способности, ја губат довербата кај своите ученици. Тоа може да ги стави наставниците во незгодна ситуација, а всушност тие треба да бидат авторитетот во училиштето и лидерите во наставниот процес. Учениците многу брзо формираат мислење за самодовербата на наставникот и за неговите способности. За среќа, тие исто така брзо го менуваат своето мислење кога ќе забележат промена во подготвеноста на наставникот. Ставот на наставниците е од голема важност за учениците и нивното учење. Мислењето, кое го имаат наставниците за сопствените способности и вештини и мислењето за капацитетот и менталните можности на своите ученици, директно се рефлектира врз процесот на учење и успехот на учениците. На пример, ако ученикот смета дека наставникот нема високо мислење за него и го смета за лош ученик, тој никогаш нема да постигне добри резултати и да биде одличен, како што би бил ученикот кој ја чувствува довербата на наставникот кој има добро мислење за него и високи очекувања. Меѓутоа, тоа не значи дека наставниците треба да ги сметаат сите ученици за одлични, но секако треба да им покажат дека сите имаат потенцијал да учат и да се развиваат. Тоа во голема мера би ја зголемила мотивацијата на учениците. Истражувањата покажуваат дека, постојат уште неколку фактори кои влијаат врз мотивацијата на учениците. Според Едмунд Сас (Tokuhamu-Espinoso, T. 2008: 161), осумте најважни фактори кои влијаат врз мотивацијата на учениците, а се контролирани од наставникот, се следните:

1. Ентузијазмот на наставникот;
2. Знаење по предметот;
3. Организација на наставата;
4. Соодветно ниво на потешкотии;
5. Активно учество на учениците;
6. Разновидност на активности и методи;
7. Личен однос помеѓу наставникот и ученикот;
8. Употреба на соодветни, конкретни и јасни примери.

Наставниците, кои се придржуваат кон овие фактори, се поуспешни. Некои веруваат дека само „роден“ наставник и оние кои вродено поседуваат страст и мотивација за својата работа, т.е. родени да бидат наставници, ќе бидат успешни во својата работа и можат да бидат одлични наставници. Фактот дека овие осум фактори ги мотивираат учениците, е почетна точка за усовршување на секој наставник, без разлика дали е „роден“ или „обучен“.

Заклучок

Современиот начин на живот ни наложува да поседуваме одредени знаења и способности за да се реализираме како успешни личности. Денес, владеењето на што повеќе странски јазици е предност за секој од нас и од големо значење за нашата интелектуална и професионална надградба. Потребата од учење, владеење и користење на повеќе од еден јазик во едно општество, налага промени во образовните системи, т.е. тие треба да се ориентирани кон образование на билингвални и многујазични личности и кон развој на многујазични општества. Поради фактот дека традиционалната организација на наставата по странски јазик сè помалку ги задоволува потребите на современото динамично и мултикултурно општество,

подобро би било да се разработи и користи во целост многујазичната методика. Клучна улога во реализирањето на многујазичната настава има наставникот. Наставниците треба да се стремат да се вклопат во промените кои се налагаат во образовните системи, т.е. и тие треба да се ориентираат кон поучување на билингвални и многујазични личности и кон развој на многујазични општества. Наставниците, кои се ангажирани за спроведување на многујазична настава, треба да бидат обучени за специфичноста на оваа работа. Тие треба да поседуваат одредени компетенции за да се сметаат за многујазични наставници. Покрај тоа, треба да развијат свест кај учениците за евентуална блискост меѓу јазиците кои се предмет на изучување и усвојување, да ги научат да го разбираат сопствениот процес на учење на странски јазик и евентуално да го спроведуваат самостојно и ефикасно, користејќи стратегии за успешно усвојување на следните јазици. Мислам дека сè уште сме многу далеку од идејата за многујазична настава и креирање на многујазични општества, и затоа се надевам дека во иднина наставниците по странски јазик ќе работат на својот развој и ќе ги користат можностите за доусовршување со цел да можат успешно да учествуваат во спроведувањето на квалитетна многујазична настава. Многујазичните наставници би можеле да користат учебни материјали, нови методи, активности и стратегии кои, од една страна, би ги задоволиле потребите на учениците и би го олесниле процесот на усвојување на јазикот, а од друга страна, би го поттикнале развојот на многујазичноста. Се надевам дека наставниците по странски јазици ќе бидат помотивирани да посветат малку повеќе внимание на наставата и да се стремат да станат многујазични наставници за да одговорат на предизвиците на современото општество и образование.

Користена литература:

1. Стойчева, М. (2006). *Европейска Езикова Политика*. Софија: Св. Климент Охридски.
2. Стойчева, Д. (2008). *Многоезичноста в чуждоезиковото обучение*. В сп. Чуждоезиково обучение 5. Софија: Св. Климент Охридски.
3. Стойчева, Д. (2010). *Методика на многоезичието – съшност, цели, принципи*. В сп. Езици и култури в диалог. Традиции, приемственост, новаторство. Софија: Св. Климент Охридски.
4. Cenoz, J., & Genesee, F. (1998). *Beyond Bilingualism: Multilingualism and Multilingual Education*. Clevedon, Philadelphia, Toronto, Sydney, Johannesburg: Multilingual Matters LTD.
5. Center for Applied Linguistics. (1974). *Guidelines for the preparation and certification of teachers of bilingual-bicultural education in the United States of America*. Arlington, VA: Center for Applied Linguistics.
6. Tokuhama-Espinosa, T. (2008). *Living Languages: Multilingualism across the Lifespan*. Connecticut: Praeger Publishers.